

**ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Цілісна зміна в кар'єрній, спеціальній та музичній освіті

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор Фахового коледжу

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»

М. С. П. К.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАПРАВЛЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРІЯ МУЗИКИ»

Галузь знань – **02 Культура і мистецтво**

Спеціальність – **025 Музичне мистецтво**

Освітньо-професійна програма – **«Естрадний спів»**

Освітньо-професійний ступінь – **фаховий спеціаліст бакалавр**

Ступінь дисципліни – **«Базисний»**

Мова викладання, навчання та підготовки – **українська**

ПАНО-ФРАНКІВСЬК – 2023

Гуробілок:

ГОЛУШНИК Наталія Анатоліївна – викладачка спеціальної освіти з
аудіографії, спеціальної та музичного мистецтва, спеціалістка спеціальної освіти,
кандидатка мистецтвознавства, доцентка.

Спеціальне методичне радю

Спеціальна комісія

ЗБО «Університет Карла Давида»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Голова методичної ради

Ольга КЛУК

Розглянуто та схвалено на засіданні спеціальної комісії

Спеціальна комісія з аудіографії, спеціальної та музичного мистецтва

Протокол №1 від «25» серпня 2023 р.

Голова спеціальної комісії

Василь ШЕРЕБЕТА

ЛИСТ СХВАЛЕННЯ ТА ПЕРЕЛІК ПЕРЕКЛАДІВ
робочої програми навчальної дисципліни

Початковий рік	Дата затвердження випускної спеціальної комісії	Змісту протоколу	Голова спеціальної комісії	
			Прізвище	Пілімі

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з елементами музичної мови та їх взаємодії на основі метроритму, ладотональності та музичної форми, а саме: дати студентам систему знань та навичок, необхідних для розуміння основних засобів музичної виразності; необхідні знання щодо музики як мистецтва і мелодії як головного засобу музичної виразності; опанування цілісного наукового знання про музику; формування навичок самостійного теоретичного аналізу музичних явищ будь-якого походження, складу, змісту; створення умов щодо постійного накопичення й удосконалення музично-теоретичних знань; розширити музичний кругозір, збагатити загальнокультурний рівень студентів; сприяти розвитку професійних навичок, свідомому відношенню до тексту музичних творів.

Предметом курсу є вивчення основ засобів музичної виразності – «ритм і метр», «лад», «тональності», «гами», «інтервали», «акорди», «фактура», «форма», «жанр», «стиль» тощо. Вивчення навчального курсу передбачає виклад теоретичного матеріалу з обов'язковим практичним опрацюванням і закріпленням основних тем.

Завдання: надати студентам науково-теоретичну і методичну базу, що дозволила б їм емоційно-усвідомлено сприймати музику; надати систему знань та навичок, необхідних для розуміння основних засобів музичної виразності; сформувані у студентів елементарні музично-технічні навички, необхідні як під час вивчення курсу, так і в подальшому музичному розвитку; допомогти опанувати основними засобами музичної виразності (спочатку в ізольованому виді, а потім у їх взаємозв'язках).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні принципи звукоутворення;
- нотне письмо;
- літерне позначення звуків;
- енгармонічну заміну звуків;
- основні засоби музичної виразності;
- значення мелодії та її будову;
- лади: мажор і мінор та народні лади;
- тональності квінтового кола та ключові знаки тональностей;
- метро-ритмічну організацію музики;
- прості і складні інтервали поза ладом і в ладі;
- акорди (тризвуки, септакорди) поза ладом і в ладі;
- типи тональних співвідношень, модуляції та відхилення;

- ладову альтерацію та хроматичну гаму;
- мелізми та їх розшифровку;
- транспонування та способи транспонування;
- основні музичні темпи та терміни.

Вміти: – визначати ладо-функціональний розвиток музичного твору: (тональний план, структуру і функції акордів, типи відхилень та модуляцій, каденції тощо);

- аналізувати просту мелодію розуміти її структуру;
- визначати структуру акорду та його розташування;
- будувати та визначати три види мажору та мінору;
- будувати та визначати лади народної музики;
- знаходити паралельні, одноіменні, енгармонічно рівні тональності;
- визначати тональність наданого музичного фрагменту;
- визначати розмір у наданих нотних прикладах та виконувати групування нот в тактах згідно заданого розміру;
- будувати (письмово та на фортепіано) всі прості інтервали з оберненнями;
- визначати у нотному тексті прості та складені інтервали;
- будувати та визначати у нотному тексті тритони та характерні інтервали з розв'язанням;
- будувати від заданого звуку тризвуки, септакорди та вміти визначати їх у нотних прикладах;
- будувати від звуку та в ладі тризвуки з оберненнями, домінантсептакорд з оберненнями та розв'язанням, ввідні септакорди та септакорд II ступеня з розв'язанням;
- будувати акордові послідовності на основі заданої цифровки;
- визначити тональності першого ступеня спорідненості;
- письмово транспонувати мелодію;
- уміння розрізняти типи фактури, визначати музичну форму, класифікувати жанр та стиль у музичних творах;
- бути спроможними, орієнтуючись в окремих виразових засобах, об'єднувати їх у єдину комплексну систему, що відповідає художньо-естетичним законам епохи, нормам розвитку і специфіці конкретних жанрів й стилів;
- аналізувати, будувати та осмислювати логіку ладових, ладо-тональних, інтервальних, акордових та інших музичних явищ.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

		Денна форма
Курс		2-3
Семестр		3 – 6
Кількість кредитів ECTS (год.)		9 (270 год.)
Аудиторні навчальні заняття, год.	лекції	34
	практичні	88 (32 +56)
Самостійна робота, год		148
Форма підсумкового контролю	залік, екзамен	Залік (3,4), Екзамен (6)

СТРУКТУРНО–ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Фортепіано	Український музичний фольклор
Сольний естрадний спів	Основи гармонії
Музична грамота і Сольфеджіо	

ЗАГАЛЬНІ ТА СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ,
яких набувають студенти внаслідок вивчення навчальної дисципліни
«Елементарна теорія музики» згідно з освітньо-професійною програмою
«Естрадний спів»

Результати навчання	Код та назва компетентностей
РН 8. Розпізнавати різні компоненти музичної мови.	ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. СК 4. Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

	<p>СК 5. Здатність демонструвати професійні навички та уміння у музично-теоретичній, виконавській та педагогічній діяльності.</p> <p>СК 8. Здатність оперувати професійною термінологією.</p>
<p>РН 9. Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).</p>	<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>СК 1. Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.</p> <p>СК 4. Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.</p> <p>СК 6. Здатність передавати знання, застосовувати професійні та педагогічні методи, підходи, технології, знання вікової психології в умовах роботи з аматорським колективом та/або в педагогічній діяльності на рівні початкової мистецької освіти (відповідно до освітньо-професійної програми).</p>

РН 13. Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК 4. Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5. Здатність демонструвати професійні навички та уміння у музично-теоретичній, виконавській та педагогічній діяльності.

СК 7. Здатність самостійно організовувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес у професійній, освітній діяльності та/або в роботі з аматорським колективом.

СК 8. Здатність оперувати професійною термінологією.

ПОЛІТИКА КУРСУ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Основною формою проведення занять є пара (дві академічні години).

Поряд із викладенням нового матеріалу обов'язковими складовими заняття є опитування і слухання музики.

Опитування, як правило, проводиться на кожному практичному занятті, але з метою повторення залучаються матеріали попередніх трем, що сприяє організації і стимулюванню самостійної роботи студентів. Форми опитування можуть бути різноманітними. Це й контроль за виконанням домашніх завдань, закріплення матеріалу попереднього заняття тощо.

Рівень засвоєння програмового матеріалу курсу оцінюється за 12-бальною (1-2 курс) та 4-бальною (3-4 курс) системою на підставі результатів усного опитування, аудиторних контрольних робі, засвоєння практичного матеріалу та наявності практичних вмінь і навичок, а також тестів з окремих тем курсу. Пропущені практичні заняття або відробки незадовільного засвоєння навчального матеріалу проводяться викладачем згідно з графіком відробок пропущених занять, який затверджується на засіданні циклової комісії.

На початку вивчення курсу викладач знайомить студентів з основними пунктами Положення про академічну доброчесність, відповідно до якого і здійснюється навчальний процес.

Під час виконання письмових контрольних завдань недопустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими (оригінальними).

ПОВЕДІНКА В АУДИТОРІЇ

Здобувачі освіти повинні дотримуватися норм і правил внутрішнього розпорядку відповідно до Статуту Університету, Положення про Фаховий коледж і Положення про організацію освітнього процесу, зокрема:

- 1) з'являтися на заняття (очне чи дистанційне) без запізнь;
- 2) бути в навчальній аудиторії перед початком заняття, приходити раніше за викладача;
- 3) перед початком заняття вимкнути звук мобільного телефона й інших пристроїв; користуватися гаджетами під час заняття тільки з дозволу викладача;
- 4) поводитися в аудиторії виховано, стримано, уважно слухати викладача й бути активним учасником освітнього процесу;
- 5) у разі дистанційної форми навчання під час заняття обов'язково увімкнути камеру, бути активним та уважним.

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Умови дотримання академічної доброчесності, згідно з Положенням про академічну доброчесність у Фаховому коледжі ЗВО «Університет Короля Данила», Кодексом етики студента, доводяться до відома студентів на першому занятті.

Здобувачі освіти зобов'язані:

- 1) належно виконувати навчальні завдання поточного контролю під час занять, завдання самостійної роботи, опрацьовувати задані джерела інформації;
- 2) не списувати під час контролю знань, зокрема під час тестування чи написання будь-яких інших видів письмових завдань;
- 3) самостійно виконувати індивідуальні завдання та коректно оформлювати покликання на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРОПУЩЕНИХ ЗАНЯТЬ

- 1) відпрацювання пропущених занять (усно чи письмово – на розсуд викладача) відбувається згідно з графіком відпрацювання (окрім випадків з поважної причини);
- 2) роботи, які здає здобувач освіти з порушенням терміну без поважних причин, не оцінюються;

3) здобувач освіти має можливість перездавати тільки негативні оцінки та «н» упродовж трьох тижнів після їх отримання;

4) У випадку недотримання цієї норми, замість «н» в журналі буде виставлено відповідні оцінки без права перездачі.

ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ (ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ)

Оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів відбувається відповідно до «Положення про систему контролю та оцінювання знань здобувачів освіти Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила»

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ДІАГНОСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Результати навчання	Методи навчання	Форми та методи оцінювання
Освітній компонент «ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРІЯ МУЗИКИ»		
РН 8. Розпізнавати різні компоненти музичної мови.	<ul style="list-style-type: none"> – Словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, робота з першоджерелами); – наочні (наочно-слуховий, наочно-виражальний); – метод спостереження; – метод порівняння. 	<ul style="list-style-type: none"> • тестування; • музична вікторина; • усне опитування.
РН 9. Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної /організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).	<ul style="list-style-type: none"> – Словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, робота з першоджерелами); – наочні (наочно-слуховий, наочно-виражальний); – метод порівняння; – метод музичного узагальнення. 	<ul style="list-style-type: none"> • тестування; • письмові контрольні роботи в ігровій формі; • усне опитування.
РН 13. Використовувати професійну термінологію під час	<ul style="list-style-type: none"> – Словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда, 	<ul style="list-style-type: none"> усне опитування.

виконання творчих та навчальних завдань.	дискусія, робота з першоджерелами); – метод порівняння; – метод музичного узагальнення; – метод творчих завдань, які об'єднують всі елементи музичного знання в єдиний процес.	
--	---	--

ДІАГНОСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система оцінювання результатів навчання студентів 2-3 курсів за освітньо-професійною програмою «Естрадний спів» здійснюється відповідно до «Положення про систему контролю та оцінювання знань здобувачів освіти Фахового коледжу ЗВО «Університету Короля Данила». Кожен вид контролю передбачений з урахуванням результатів навчання.

Видами діагностики та контролю знань з навчальної дисципліни є *поточний контроль, підсумковий контроль, оцінювання самостійної роботи, самоконтроль.*

Поточний контроль здійснюється у формі у формі *усного опитування, письмового контролю (проєкту), тестового контролю*, індивідуальних завдань, публічного виступу, презентації, відеопрезентації, самоконтролю на підставі чотирибальної шкали.

Підсумковий контроль проводиться у формі *екзамену* у вигляді комп'ютерного тестування. Тестування відбувається в комп'ютерних лабораторіях закладу (або в особливих випадках – дистанційно) з використанням програми Moodle і передбачає проходження *30 тестів різного рівня складності*. Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях, оцінюється в балах (національної шкали, 100-бальної шкали й шкали ЄКТС) і є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Самоконтроль передбачений у формі перевірки засвоєних знань після кожного заняття, під час якого здобувачі освіти мають можливість самостійно перевірити правильність виконання завдань. У разі звернень студентів викладач під час заняття, або після нього, надає консультації щодо проблемних ситуацій чи складних питань. Завдання для опрацювання вдома, тести та інші види завдань для роботи на занятті, питання для самоконтролю розміщено на сторінці курсу «Елементарна теорія музики» у СДО (Система дистанційної освіти) ЗВО «Університет Короля Данила».

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час вивчення дисципліни «Елементарна теорія музики» результати навчання оцінюються за 12-ти бальною шкалою (2 курс) та національною чотирибальною шкалою – «2»; «3»; «4»; «5» (3 курс).

Усереднена оцінка переводиться в 100-бальну шкалу згідно з наведеною нижче таблицею відповідності.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ (за 12-ти бальною шкалою – 2 курс)

ШКАЛА В БАЛАХ	ОЦІНКА ЗА ШКАЛОЮ ECTS	НАЦІОНАЛЬНА ШКАЛА	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
90–100 балів	A	10-12 «відмінно»	Здобува бездоганно та вчасно виконує усі завдань відповідної складності, оперує необхідним фактологічним і термінологічним багажем, вміє застосувати їх для вирішення практичних завдань. Досконале володіє практичними навичками та відміє виконувати практичні завдань по темах, передбачених програмою навчальної дисципліни «Елементарна теорія музики».
83-89 балів	B	9 «дуже добре»	Здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу.
75-82 бали	B	7-8 «добре»	Здобувач здатний застосовувати вивчений матеріал, розпізнавати назви, тривалості та акорди. Здобувач вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.

67-74 бали	D	6 «задовільно»	Здобувач в основному опанував музично-теоретичний матеріал, виконує усі завдання відповідної складності, при яких допущено до п'яти суттєвих помилок. Здобувач не достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, плутає термінологію, не вміє її застосувати.
60-66 балів	E	4-5 «достатньо»	Здобувач слабо орієнтується в теоретичному матеріалі, його знання достатньо фрагментарні, являють собою набір окремих фактів, не пов'язаних в цілісну систему.
35-59 бали	FX	3 «незадовільно»	Здобувач не здатний логічно вибудувати причинно-наслідковий ряд розвитку ідеї; не володіє спеціальною термінологією; не може застосувати своїх знань на практиці. Оглядовий рівень опанування матеріалу.
0-34	F	1-2 «неприйнятно»	Здобувач не орієнтується ані в теоретичному матеріалі, ані в необхідній термінології.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
(за 4-бальною шкалою – 3 курс)

ШКАЛА В БАЛАХ	ОЦІНКА ЗА ШКАЛОЮ ECTS	НАЦІОНАЛЬНА ШКАЛА	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
90–100 балів	A	5 «відмінно»	Здобувач міцно засвоїв музично-теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, уміє аналізувати та систематизувати його, розуміє та пояснює спеціальну музичну термінологію; вільно використовує набуті уміння та навички у творчих завданнях; вміє узагальнювати та асоціювати музичний матеріал, має креативне мислення.
83-89 балів	B	4 «дуже добре»	Здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал та практичні навички, володіє основними аспектами з рекомендованої літератури, аргументовано викладає

			Його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту.
75-82 бали	C	4 «добре»	Здобувач здатний застосовувати вивчений матеріал, розпізнавати назви, тривалості та акорди. Здобувач вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.
67-74 бали	D	3 «задовільно»	Здобувач в основному опанував музично-теоретичний матеріал, має сформовані уміння та навички, визначає елементи музичної мови, записує музичний матеріал, проте припускає кілька змістовних помилок. Виконує нескладні творчі завдання.
60-66 балів	E	3 «достатньо»	Здобувач в основному опанував теоретичні знання та практичні навички навчальної дисципліни, орієнтується в рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.
35-59 бали	FX	2 «незадовільно»	Здобувач не опанував музично-теоретичний матеріал; уміння та навички сформовані на елементарному рівні; має уявлення про окремі елементи музичної мови, але не відтворює їх у музичній діяльності.

0-34	F	2 «неприйнятно»	Здобувач не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
------	---	--------------------	--

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

II курс

Тема 1. Музичний звук.

Висота звуку. Властивості музичних звуків. Музична система. Звукоряд. Основні ступені звукоряду та їх назви. Запис звуків за літерною системою. Октави.

Тема 2. Музичний стрій.

Темперований стрій. Тон, півтон. Камертон. Знаки альтерації. Діатонічні та хроматичні півтони та цілі тони. Альтерація.

Енгармонізм звуків. Основні та похідні ступені звукоряду. Поняття діапазону, регістру.

Тема 3. Нотне письмо.

Нотний стан. Ноти. Тривалість нот та їх позначення. Паузи. Знаки збільшення нотних тривалостей. Ключі. Знаки скорочення та спрощення нотного письма.

Тема 4. Ритм. Метр. Розмір.

Ритм. Основний і довільний поділ тривалостей. Акцент. Метр. Розмір. Такт. Тактова риска. Затакт. Прості, складні, мішані розміри. Особливі види ритмічного поділу. Пунктирний ритм. Синкопа. Види синкоп. Поліритмія. Поліметрія.

№2

Тема 5. Інтервал.

Інтервал. Кількісна і якісна величина інтервалів. Прості інтервали. Мелодичні і гармонічні інтервали. Діатонічні інтервали. Обернення інтервалів. Збільшені і зменшені інтервали. Складені інтервали. Енгармонізм інтервалів. Консонуючі й дисонуючі інтервали.

Тема 6. Лад. Тональність.

Лад. Стійкі звуки ладу. Тоніка. Нестійкі звуки та їх розв'язання. Мажорний та мінорний лад. Види мажору і мінору. Головні та побічні ступені ладу. Паралельні тональності. Квінтове коло мажорних і мінорних тональностей. Тональності з числом знаків більше семи. Одноіменні, енгармонічно рівні тональності.

Тема 7. Інтервали в тональностях мажору і мінору. Інтервали на ступенях натуральних і гармонічних ладів. Розв'язання нестійких інтервалів та дисонансів.

Інтервали на ступенях натурального мажору і мінору. Діатонічні тритони (зб. 4, зм. 5). Інтервали гармонічного і мелодичного мажору і мінору. Характерні інтервали (зб. 2, зм.7, зб.5, зм. 4). Стійкі інтервали. Нестійкі інтервали. Розв'язання нестійких інтервалів. Розв'язання дисонансів.

III КУРС

Тема 8. Акорд. Тризвуки.

Акорд. Тризвуки. Види тризвуків. Обернення тризвуків. Головні та побічні тризвуки. Тризвуки в мажорі та мінорі.

Тема 9. Акорд. Септакорд.

Септакорд. Класифікація септакордів. Септакорди на ступенях мажору і мінору. Обернення септакордів.

Тема 10. Акорд. Домінантовий септакорд (Д 7).

Домінантовий септакорд (Д 7) та його обернення. Розв'язання Д7 та його обернень в тоніку.

Тема 11. Акорд. Увідні септакорди (VII 7). Септакорд II ступеня (II 7)

Увідні септакорди та їх види. Розв'язання VII 7 в тоніку. Септакорд II ступеня (II 7). Внутрішньо функціональне розв'язання увідних септакордів (VII 7) та II 7 у тоніку через акорди Д 7.

Тема 12. Лади народної музики.

Лади народної музики. Особливі види семиступеневих ладів. Пентатоніка. Двічі гармонічні лади. Змінні лади (паралельно-перемінний лад та мажоро-мінор).

Тема 13. Транспозиція. Секвенції. Транспозиція. Види транспозиції. Секвенція. Типи секвенцій.

Тема 14. Спорідненість тональностей.

Поняття спорідненості тональностей. Модуляція, відхилення, співставлення. Модуляція діатонічної спорідненості або I ступеня спорідненості.

Тема 15. Музичний синтаксис.

Мелодія. Вокальна та інструментальна мелодія. Структура мелодії. Побудова мелодії: Цезура. Період. Речення. Каденція. Фраза. Мотив.

Тема 16. Поняття про основні засоби виразності в музиці.

Принципи та логіка розвитку мелодичної теми. Кульмінація. Темп. Позначення темпів. Динаміка. Позначення динаміки. Агогіка.

Тема 17. Фактура. Музична форма.

Фактура. Різновиди фактур. Музична форма. Класифікація музичних форм. Поняття про поліфонію. Поліфонічні форми.

Тема 18. Стил. Жанр.

Музичний стиль. Різновиди музичних стилів. Поняття про музичний жанр. Класифікація жанрів вокальної та інструментальної музики.

Тема 19. Мелізми. Знаки деяких прийомів виконавства.

Мелізми: форшлаг, мордент, групето, трель тощо. Знаки деяких прийомів виконавства.

№	Назва теми	Денна форма навчання			
		всього	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1.	Музичний звук.	8	2	2	4
2.	Музичний стрій.	14	2	4	8
3.	Нотне письмо.	12	2	2	8
4.	Ритм. Метр. Розмір.	14	2	4	8
5.	Інтервал.	16	2	6	8
6.	Лад. Тональність.	18	2	8	8
7.	Інтервали в тональностях мажору і мінору. Інтервали на ступенях натуральних і гармонічних ладів. Розв'язання нестійких інтервалів та дисонансів.	16	2	6	8
8.	Акорд. Тризвуки.	16	2	6	8
9.	Акорд. Септакорд.	14	2	4	8
10.	Акорд. Домінантовий септакорд (Д 7).	18	2	8	8
11.	Акорд. Увідні септакорди (VII 7). Септакорд II ступеня (II 7).	16	2	6	8
12.	Лади народної музики.	14	2	4	8
13.	Транспозиція. Секвенції.	14	2	4	8

14.	Спорідненість тональностей.	16	2	6	8
15.	Музичний синтаксис.	14	2	4	8
16.	Поняття про основні засоби виразності в музиці.	13	1	4	8
17.	Фактура. Музична форма.	13	1	4	8
18.	Стиль. Жанр.	13	1	4	8
19.	Мелізми. Знаки деяких прийомів виконавства.	11	1	2	8
	Кількість годин на вивчення дисципліни	270	34	88	148
	Підсумковий контроль				
	Всього годин	270	34	88	148

3.ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ заняття	Теми лекцій	денна форма
Лекція 1	Музичний звук.	2
Лекція 2	Музичний стрій.	2
Лекція 3	Нотне письмо.	2
Лекція 4	Ритм. Метр. Розмір.	2
Лекція 5	Інтервал.	2
Лекція 6	Лад. Тональність.	2
Лекція 7	Інтервали в тональностях мажору і мінору. Інтервали на ступенях натуральних і гармонічних ладів. Розв'язання нестійких інтервалів та дисонансів.	2
Лекція 8	Акорд. Тризвуки.	2
Лекція 9	Акорд. Септакорд.	2
Лекція 10	Акорд. Домінантовий септакорд (Д 7).	2

Лекція 11	Акорд. Увідні септакорди (VII 7). Септакорд II ступеня (II 7).	2
Лекція 12	Лади народної музики.	2
Лекція 13	Транспозиція. Секвенції.	2
Лекція 14	Спорідненість тональностей.	2
Лекція 15	Музичний синтаксис.	2
Лекція 16	Поняття про основні засоби виразності в музиці. Фактура. Музична форма.	2
Лекція 17	Стиль. Жанр. Мелізми. Знаки деяких прийомів виконавства.	2
	Всього лекційних занять	34

4.ПЛАН ПРАКТИЧНИХ

№ заняття	Тема заняття	денна форма
1	Теорія. <i>Музичний звук</i> . Висота звуку. Властивості музичних звуків. Музична система. Звукоряд. Основні ступені звукоряду та їх назви. Запис звуків за літерною системою. Октави, назви октав та їх позначення. Практичні завдання. Аналіз уривків з музичних творів. Запис звуків різних октав на нотному стані за буквеною назвою і позначенням октави.	2
2	Теорія. <i>Музичний стрій</i> . Темперований стрій. Тон, півтон. Камертон. Знаки альтерації. Діатонічні та хроматичні півтони та цілі тони. Поняття альтерації. Енгармонізм звуків. Основні та похідні ступені звукоряду. Поняття діапазону, регістру. Практичні завдання. Побудова від звуку діатонічних та хроматичних тонів і півтонів.	4

3	<p>Теорія. <i>Нотне письмо.</i> Нотний стан. Ноти. Тривалість нот та їх позначення. Паузи та їх тривалості. Знаки збільшення нотних тривалостей. Знаки скорочення та спрощення нотного письма . Практичні завдання. Письмові роботи – тривалість пауз, розшифровка позначень знаків збільшення нотних тривалостей.</p>	2
4	<p>Теорія. <i>Ритм. Метр. Розмір.</i> Ритм. Основний і довільний поділ тривалостей. Акцент. Метр. Розмір. Такт. Тактова риска. Затакт. Прості, складні, мішані розміри. Особливі види ритмічного поділу. Основні правила групування в простих розмірах. Пунктирний ритм. Синкопа. Види синкоп. Практичні завдання. Визначати за ритмічним малюнком його розмір. Розшифрувати за поданням особливі види ритмічного поділу.</p>	4
5	<p>Теорія. <i>Інтервал.</i> Інтервал. Кількісна і якісна величина інтервалів. Прості інтервали. Мелодичні і гармонічні інтервали. Діатонічні інтервали. Практичні завдання. Письмова робота – Від звуку побудувати задані інтервали.</p>	4
Всього годин III семестр		16
6	<p>Теорія. <i>Інтервал (продовження).</i> Обернення інтервалів. Збільшені і зменшені інтервали. Складені інтервали. Енгармонізм інтервалів. Консонуючі й дисонуючі інтервали. Практичні завдання. Письмова робота – Від звуку побудувати задані інтервали та замінити хроматичні інтервали енгармонічно рівними діатонічними.</p>	2
7	<p>Теорія. <i>Лад. Тональність.</i> Лад. Стійкі звуки ладу. Тоніка. Нестійкі звуки та їх розв'язання. Мажорний та мінорний лад. Види мажору і мінору. Головні та побічні ступені ладу. Паралельні тональності. Квінтове коло мажорних і мінорних тональностей. Тональності до 7 ключових знаків. Одноіменні та енгармонічно рівні тональності.</p>	8

	Практичні завдання. Письмова робота – визначити кількість ключових знаків заданої тональності. Визначити паралельні тональності до заданої.	
8	<p>Теорія. <i>Інтервали в тональностях мажору і мінору. Інтервали на ступенях натуральних і гармонічних ладів. Розв’язання нестійких інтервалів та дисонансів.</i></p> <p>Інтервали на ступенях натурального мажору і мінору. Діатонічні тритони (зб. 4, зм. 5). Інтервали гармонічного і мелодичного мажору і мінору. Характерні інтервали (зб. 2, зм.7, зб.5, зм. 4). Стіькі інтервали. Нестійкі інтервали. Розв’язання нестійких інтервалів. Розв’язання дисонансів.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – Розв’язати нестійкі інтервали у стійкі. В тональності визначити характерні інтервали.</p>	6
	Підсумковий контроль. Залік.	-
	Всього годин IV семестр	16
9	<p>Теорія. <i>Акорд. Тризвуки.</i></p> <p>Акорд. Тризвуки. Види тризвуків. Обернення тризвуків. Тризвуки в мажорі та мінорі. Головні та побічні тризвуки.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – Від звуку побудувати тризвуки та його обернення. В заданій тональності визначити головні та побічні тризвуки.</p>	6
10	<p>Теорія. <i>Акорд. Септакорд.</i></p> <p>Септакорд. Класифікація септакордів. Септакорди на ступенях мажору і мінору. Обернення септакордів.</p> <p>Практичні завдання. В тональності визначити септакорди та їх інтервальну будову. Зробити обернення заданого септакорду.</p>	4
11	<p>Теорія. <i>Акорд. Домінантовий септакорд (Д 7).</i></p> <p>Домінантовий септакорд (Д 7) та його обернення. Розв’язання Д 7 та його обернень в тоніку.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – від звуку побудувати Д 7 з оберненням та визначити їх</p>	8

	тональності. В даній тональності побудувати Д 7 та його обернення і розв'язати в Т (t).	
12	<p>Теорія. Акорд. Увідні септакорди (VII 7). Септакорд II ступеня (II 7).</p> <p>Увідні септакорди та їх види. Розв'язання VII 7 в тоніку. Септакорд II ступеня (II 7). Внутрішньо функціональне розв'язання увідних септакордів (VII 7) та II 7 у тоніку через акорди Д 7.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – В заданій тональності визначити VII 7 і II 7 і здійснити внутрішньо функціональне розв'язання через акорди Д 7 в Т.</p>	6
13	<p>Теорія. Лади народної музики.</p> <p>Лади народної музики. Особливі види семиступеневих ладів. Пентатоніка. Двічі гармонічні лади.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – від звуку побудувати заданий лад семиступеневий народної музики та пентатоніку.</p>	4
	Підсумковий контроль. Залік.	-
	Всього годин V семестр	28
14	<p>Теорія. Транспозиція. Секвенції. Транспозиція. Види транспозиції. Секвенція. Типи секвенцій.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – зробити транспозицію музичного уривку на заданий інтервал.</p>	4
15	<p>Теорія. Спорідненість тональностей.</p> <p>Поняття спорідненості тональностей. Модуляція, відхилення, співставлення. Модуляція діатонічної спорідненості.</p> <p>Практичні завдання. Визначити тональності діатонічної спорідненості до даної.</p>	6
16	<p>Теорія. Музичний синтаксис.</p> <p>Мелодія. Вокальна та інструментальна мелодія. Структура мелодії. Побудова мелодії: Цезура. Період. Речення. Каденція. Фраза. Мотив.</p> <p>Практичні завдання. Письмова робота – зробити синтаксичний аналіз заданої мелодії.</p>	4
17	<p>Теорія. Поняття про основні засоби виразності в музиці.</p>	4

	Принципи та логіка розвитку мелодичної теми. Кульмінація. Темп. Позначення темпів. Динаміка. Позначення динаміки. Агогіка. Практичні завдання. Перевірка знань теоретичного матеріалу.	
18	Теорія. Фактура. Музична форма. Фактура. Різновиди фактур. Музична форма. Класифікація музичних форм. Форми: пероду, тричастинні форми, форма рондо, сонатна форма. Поняття про поліфонію. Поліфонічні форми. Практичні завдання. Аналіз уривків з музичних творів і визначення їх форми.	4
19	Теорія. Стиль. Жанр. Музичний стиль. Загальні відомості про різновиди музичних стилів. Поняття про музичний жанр. Класифікація жанрів вокальної та інструментальної музики. Практичні завдання. Аналіз уривків з музичних творів. Засвоєння теретичного матеріалу.	4
20	Теорія. Мелізми. Знаки деяких прийомів виконавства. Мелізми: форшлаг, мордент, групето, трель тощо. Знаки деяких прийомів виконавства. Практичні завдання. Засвоєння теретичного матеріалу. Аналіз уривків з музичних творів щодо прийомів розшифровки і виконання мелізмів.	2
	Підсумковий контроль. Екзамен.	-
	Всього годин VI семестр	28
	Всього практичних занять	88

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Назва теми	Зміст завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендовані джерела інформації

Тема 1. Музичний звук.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Характеристика особливостей шумових і музичних звуків. Знати визначення музичної системи, звукоряду, основних ступенів звукоряду та їх назви. Запис звуків за літерною системою.	4	2, 3, 7
Тема 2. Музичний стрій.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Дати характеристику темперованому строю, поняття тону і півтону. Пояснити поняття альтерації і знати знаки альтерації та енгармонізму звуків. Поняття діапазону, регістру.	8	2, 6
Тема 3. Нотне письмо.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Пояснити появу нотного стану, нот, пауз та їх тривалостей і позначень. Знати знаки збільшення нотних тривалостей, систему ключів.	8	2, 7
Тема 4. Ритм. Метр. Розмір.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Пояснити поняття і значення ритму в музиці. Знати про основний і довільний поділ тривалостей. Визначити поняття метру, розміру, такту, затакту. Знати про прості та складні розміри, про особливі види ритмічного поділу.	8	4, 6, 7
Тема 5. Інтервал.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Пояснити поняття інтервалу та визначати кількісну і якісну величину інтервалів. Мелодичні і гармонічні інтервали. Діатонічні інтервали. Вміти зробити обернення інтервалів. Знати характеристику консонуючих й дисонуючих інтервалів.	8	2, 5, 7
Тема 6. Лад. Тональність.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття.	8	1, 5, 6

	<p>Вміти пояснити поняття ладу, тоніки. визначати стійкі і нестійкі звуки ладу та їх розв'язання.</p> <p>Мажорний та мінорний лад. Види мажору і мінору. Головні та побічні ступені ладу.</p> <p>Вміти визначати паралельні тональності. Знати квінтове коло мажорних і мінорних тональностей та визначати кількість ключових знаків.</p> <p>Поняття одноіменних та енгармонічно рівних тональностей.</p>		
<p>Тема 7. Інтервали в тональностях мажору і мінору. Інтервали на ступенях натуральних і гармонічних ладів. Розв'язання нестійких інтервалів та дисонансів.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття.</p> <p>Вміти визначати інтервали на ступенях натурального мажору і мінору, діатонічні тритони (зб. 4, зм. 5). Знати особливі інтервали гармонічного і мелодичного мажору і мінору – характерні інтервали (зб. 2, зм.7, зб.5, зм. 4). Поняття стійких і нестійких інтервалів та особливості розв'язання нестійких інтервалів та дисонансів.</p>	8	1, 6, 7
<p>Тема 8. Акорд. Тризвуки.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття.</p> <p>Знати визначення поняття акорду. Особливості тризвуків та їх видів. Знати про обернення тризвуків та їх позначення. Вміти визначити головні та побічні тризвуки. Тризвуки в мажорі та мінорі.</p>	8	3, 7
<p>Тема 9. Акорд. Септакорд.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття.</p> <p>Знати поняття септакорду та їх класифікацію. Вміти визначити септакорди на ступенях мажору і мінору. Знати обернення септакордів та їх запис і позначення.</p>	8	4, 6

<p>Тема 10. Акорд. Домінантовий септакорд (Д 7).</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Знати особливості інтервальної будови доміантового септакорду (Д 7) та його обернення. Знати правила і вміти розв'язувати Д7 як нестійкий акорд та його обернення в тоніку. Будувати Д7 та його обернення від звуку, визначати тональність та розв'язувати в тоніку.</p>	<p>8</p>	<p>1, 6, 7</p>
<p>Тема 11. Акорд. Увідні септакорди (VII 7). Септакорд II ступеня (II 7)</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Увідні септакорди та їх види – малий зменшений та двічі зменшений, інтервальна будова. Знати про особливості розв'язання VII 7 в тоніку. Септакорд II ступеня (II 7). Внутрішньо функціональне розв'язання увідних септакордів (VII 7) та II 7 у тоніку через акорди Д 7.</p>	<p>8</p>	<p>1, 2, 6</p>
<p>Тема 12. Лади народної музики.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Лади народної музики. Знати про особливі види семиступеневих народних ладів мажорного і мінорного нахилу. Пентатоніка.</p>	<p>8</p>	<p>2, 4, 7</p>
<p>Тема 13. Транспозиція. Секвенції.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Транспозиція. Види транспозиції. Вміти здійснити транспозицію даної мелодії першим способом на заданий інтервал. Поняття секвенції. Типи секвенцій</p>	<p>8</p>	<p>2, 6, 7</p>
<p>Тема 14. Спорідненість тональностей.</p>	<p>Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Знати загальні відомості про типи тональних співвідношень спорідненості тональностей – модуляцію, відхилення, співставлення. Вміти визначити тональності модуляція діатонічної</p>	<p>8</p>	<p>1, 4, 7</p>

	спорідненості або I ступеня спорідненості.		
Тема 15. Музичний синтаксис.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Особливості основного засобу художньої виразності – мелодії. Вокальна та інструментальна мелодія. Структура мелодії. Знати закономірності побудова мелодії та її категорії: цезура, період, речення, каденція, фраза, мотив.	8	4, 7
Тема 16. Поняття про основні засоби виразності в музиці.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Знати про принципи та логіка розвитку мелодичної теми. Вміти пояснити поняття кульмінації, каденції тощо. Визначення категорії темпу та його значення в музиці. Позначення темпів. Динаміка. Позначення динаміки. Агогіка.	8	2, 5, 6
Тема 17. Фактура. Музична форма.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Визначення поняття фактури та її різновидів. Пояснити поняття музичної форми та визначити особливості найбільш популярних форм в музичній практиці.	8	1, 5, 6
Тема 18. Стиль. Жанр.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Особливості поняття музичного стилю. Різновиди музичних стилів. Поняття про музичний жанр. Класифікація жанрів вокальної та інструментальної музики.	8	2, 7
Тема 19. Мелізми. Знаки деяких прийомів виконавства.	Вивчити теоретичний матеріал практичного заняття. Визначення поняття мелізми. Знати загальні характеристики різних видів мелізмів: форшлаг, мордент, групето, трель тощо. Знаки деяких прийомів виконавства.	8	3, 6, 7

6. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Властивості музичних звуків.
2. Запис звуків за літерною системою.
3. Октави. Запис звуків за літерною системою відповідної октави.
4. Діатонічні та хроматичні півтони та цілі тони.
5. Знаки збільшення нотних тривалостей.
6. Основний і довільний поділ тривалостей.
7. Особливі види ритмічного поділу.
8. Основні правила групування в простих розмірах.
9. Інтервал. Прості інтервали. Кількісна і якісна величина інтервалів.
10. Складені інтервали.
11. Консонуючі й дисонуючі інтервали.
12. Мажорний та мінорний лад. Види мажору і мінору.
13. Головні та побічні ступені ладу.
14. Паралельні тональності.
15. Квінтове коло мажорних і мінорних тональностей.
16. Одноіменні, енгармонічно рівні тональності.
17. Інтервали на ступенях натурального мажору і мінору. Діатонічні тритони (зб. 4, зм. 5).
18. Інтервали гармонічного і мелодичного мажору і мінору. Характерні інтервали (зб. 2, зм. 7, зб. 5, зм. 4).
19. Стійкі інтервали. Нестійкі інтервали. Розв'язання нестійких інтервалів. Розв'язання дисонансів.
20. Види тризвуків. Обернення тризвуків. Головні та побічні тризвуки.
21. Септакорди на ступенях мажору і мінору. Обернення септакордів.

22. Домінантовий септакорд (Д 7) та його обернення. Розв'язання Д7 та його обернень в тоніку.
23. Увідні септакорди та їх види. Септакорд II ступеня (II 7). Розв'язання VII 7 в тоніку та функціональне розв'язання увідних септакордів (VII 7) та II 7 у тоніку через акорди Д 7.
24. Транспозиція. Види транспозиції. Транспозиція на заданий інтервал.
25. Типи спорідненості тональностей. Модуляція діатонічної спорідненості.
26. Структура мелодії. Побудова мелодії.
27. Темп. Позначення темпів.
28. Динаміка. Позначення динаміки.
29. Фактура. Різновиди фактур.
30. Музична форма. Класифікація музичних форм.
31. Особливості будови форм: періоду, тричастинної форми, форми рондо, сонатної форми.
32. Основні різновиди музичних стилів.
33. Класифікація жанрів вокальної та інструментальної музики.
34. Види мелізмів та їх розшифровка.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Амосова Н. В. Казак І. І. Музична грамота: Навчально-методичний посібник із сольфеджіо та теорії музики для учнів 1-7 класів дитячих музичних шкіл. Рівне, 2015. 96 с.
2. Ганзіна Т. І. Правила з елементарної теорії музики: посібник для учнів ДМШ та ДШМ. Київ, 2016. 76 с.
3. Калашник М.П. Уроки елементарної теорії музики: навч. посібник для муз. навч. закл. усіх рівнів акредитації. Вид. 3-ге, випр. і доп. Харків: Видавничий будинок «Фактор», 2014. 352 с.
4. Локарева Ю. В. Теорія музики: питання методики (за вимогами кредитно-модульної системи) для студентів музично-педагогічних та мистецьких факультетів педагогічних університетів. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2016.
5. Побережна Г. І. Загальна теорія музики. Київ: Вища школа. 2004.
6. Побережна Г. І. Щериця Т. В. Загальна теорія музики: Підручник Київ : Вища школа, 2004. 303 с.

7. Смаглий Г.А. Основи теорії музики: підручник для навч. закл. освіти, культури і мистецтв. 3-е вид., доп. і перероб. Харків : Факт, 2015. 384 с.

Додаткова література

8. Бородай М. Теорія музики в системі професійної музичної освіти : Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга. БОГДАН, 2012. 56 с.

9. Локарева Ю. В. Теорія музики: питання методики (за вимогами кредитно-модульної системи) для студентів музично-педагогічних та мистецьких факультетів педагогічних університетів. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2016.

10. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін : монографія. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

11. Юцевич Ю. Є. Музика [Текст] : словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2003. 352 с.

Електронні інформаційні ресурси

12. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://elib.nplu.org/collection.html?id=33>

13. Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». URL : <http://www.ukrbook.net>.

14. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>

15. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL : <http://korolenko.kharkov.com>.

16. Музичне мистецтво – все для студента. URL : <http://www.twirpx.com/files/art/music>.

17. Бібліотека українських підручників. URL : <http://pidruchniki.ws/>